

Морська Л. І., Скібська Дж.

ПІДГОТОВКА УЧИТЕЛІВ ДО РОБОТИ З УЧНЯМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті досліджується проблема навчання учнів з особливими освітніми потребами, а саме проблема використання інформаційних технологій у навчальному процесі таких учнів. Автор пропонує найбільш ефективні й доступні функції інформаційних технологій, які можна застосовувати в навчанні учнів з особливими освітніми потребами. Приклади наводяться з вивчення предметів гуманітарного циклу (зокрема іноземних мов). Добір та обґрунтування таких функцій здійснено на основі аналізу найбільш використовуваних видів діяльності в навчальному процесі зазначених учнів, а також з урахуванням найбільших труднощів у професійній діяльності вчителя, що працює з учнями з особливими освітніми потребами. У статті доведено, що застосування інформаційних технологій сприяє не лише підвищенню рівня навчальних досягнень учнів, але й створенню відповідного психологічного клімату та подоланню стресових ситуацій під час навчання. Водночас автор статті обґрунтовує основні аспекти професійної педагогічної та методичної підготовки вчителів, що працюють із зазначеною категорією школярів, використовуючи інформаційні технології як для навчання, так і для ефективної організації навчального процесу.

Ключові слова: учні з особливими освітніми потребами, інформаційна технологія, фасилітатор, тьютор, пізнавальний розвиток, комунікативний розвиток, оцінювання, керування навчальним процесом.

УДК [371.72/.373.3]: 616.314

Підмурняк О. О.*

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті розкрито актуальні проблеми підготовки студентів до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів початкових класів. Показано значення здорового способу життя студентської молоді, основні напрямки його вирішення, зокрема залучення до занять фізичною культурою, режим праці, харчування тощо. Акцентовано на підготовці вчителів початкової школи до формування в учнів предметних компетенцій освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура», на реалізації їх основних завдань. Звернено увагу на вивчення навчальної дисципліни «Технології вивчення предметів в галузі «Здоров'я і фізична культура», спрямованої на забезпечення студентів знаннями із загальних питань навчання основ здоров'я молодших школярів. Висвітлено мету, зміст, особливості роботи та педагогічної практики з предмета. Зазначено, що наявність базових знань у студентів визначають умови для ефективної професійної діяльності.

Ключові слова: студент вищого навчального закладу, здоров'язбережувальна компетентність учнів початкових класів, навчальна дисципліна «Технології вивчення предметів в галузі «Здоров'я і фізична культура», шляхи реалізації навчальної дисципліни.

Здоровий спосіб життя – це спосіб життєдіяльності людини, метою якого є формування, збереження і зміцнення здоров'я. До його основних складових належать: мотивація збереження і зміцнення здоров'я, місце здоров'я серед потреб людини, рівень культури суспільства й особи, настанова на довге здорове життя, навчання засобів збереження і зміцнення здоров'я. Спосіб життя найбільше впливає на здоров'я людини. Змінити його відповідно до принципів здорового способу життя складно, але можливо, бо це залежить від самої людини. Збереження і відновлення здоров'я залежить від рівня культури. Це не тільки сума знань, але й поведінка людини, сукупність її моральних засад. У кожної людини своя мотивація: хтось хоче бути гарним, струнким; дехто вважає,

*© Підмурняк О. О.

що потрібно бути здоровою людиною, щоб досягти успішної кар'єри в певній професії; для когось здоров'я означає заощадження коштів на ліках, а для іншого – це активне довголіття, радість повноцінного життя [5].

Сучасна школа потребує вчителя, здатного реалізовувати інноваційні проекти, впроваджувати найбільш раціональні та ефективні методи й форми організації навчально-виховного процесу, зокрема й з основ здоров'я.

У зв'язку з упровадженням нового Державного стандарту початкової загальної освіти студенти педагогічних факультетів мають володіти змінами в контексті всебічного розгляду можливостей реалізації компетентнісного підходу, який домінує в модернізації змістового й методичного забезпечення навчання. На сучасному етапі слід звернути увагу на професійну підготовку педагогів, зокрема на формування предметної здоров'язбережувальної компетентності учнів початкової школи.

Проблема формування ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей учнів завжди була об'єктом досліджень сучасних українських науковців – Т. Байбари, Н. Бібік, О. Біди, С. Бондар, О. Локшиної, О. Онопрієнко, О. Овчарук, О. Пометун, К. Пономарьової, О. Савченко та ін. Визначено зміст основних понять «компетентність» і «компетенція», здійснено порівняльну характеристику ключових компетентностей в європейських освітніх системах та розглянуто методичні аспекти формування в молодших школярів компетентностей та компетенцій. Окремі науковці, зокрема А. Степанов, Д. Изуткін та ін., вважають, що майбутніх фахівців потрібно націлювати на здоровий спосіб життя як форму життєдіяльності людей, яка зміцнює адаптивні можливості організму людини, сприяє повноцінному виконанню нею соціальних функцій і досягнення активного довголіття. Також у наукових дослідженнях акцентовано на реалізацію майбутніми педагогами Державних стандартів загальної початкової освіти, зокрема й з основ здоров'я [1].

Мета статті – розкрити особливості підготовки студентів до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів початкових класів.

Орієнтованість студентської молоді на ведення здорового способу життя залежить від багатьох умов. Це й об'єктивні суспільні, соціально-економічні умови, що дозволяють здійснювати здоровий спосіб життя в основних сферах життєдіяльності (навчальній, трудовій, сімейно-побутовій), і система ціннісних відносин, яка спрямовує свідому активність молодих людей у русло саме цього способу життя. Сучасні студенти вважають здоров'я найвищою цінністю людського життя. Однак ця цінність є швидкодекларованою. Багато студентів, які вважають, що вони ведуть здоровий спосіб життя, реально не дотримуються його норм.

Одним із напрямків вирішення проблеми здоров'я студентської молоді визначається формування в студентів знань про здоровий спосіб життя, безпечну поведінку, фізичну культуру, фізичні вправи, взаємозв'язок організму людини з природним і соціальним оточенням; формування та розвиток навичок базових загальнорозвивальних рухових дій; розвиток у студентів активної мотивації дбайливо ставитися до власного здоров'я, займаючись фізичною культурою, удосконалюючи фізичну, соціальну, психічну й духовну складові здоров'я; виховання потреби у здоров'ї, свідомого прагнення до ведення здорового способу життя; набуття студентами власного здоров'язбережувального досвіду з урахуванням стану здоров'я; використання здоров'язбережувальної діяльності для власного здоров'я та здоров'я інших людей [3].

Студенти, які постійно займаються на заняттях фізичної культури фізичними вправами, як показує практика, досягають гармонійного розвитку духовного стану, що є одним із необхідних факторів у період зростання та становлення молоді. Завдяки обґрунтованому підходу молоді до спорту розвивається їхня складова розумового розвитку. Важливою складовою у вихованні здорового способу життя є залучення студентів до занять фізичною культурою, упровадження в повсякденне життя науково обґрунтованих методик щодо раціонального режиму праці, харчування, рухової

активності, відпочинку. Сучасна педагогічна наука досліджує чимало проблем, які об'єктивно зумовлені викликами соціального буття. Одна із них – формування й дотримання здорового способу життя.

Підготовка майбутніх учителів початкової школи має орієнтуватись на особистісний і професійний саморозвиток студента, готового творчо працювати в освітніх закладах різного типу, здатного дотримуватися здорового способу життя та орієнтувати на нього учнів. А це залежить від рівня знань і вмінь майбутнього вчителя, а також від комплексу його компетентностей із реалізації в практичній діяльності положень психології, дидактики, теорії виховання й методики відповідної освітньої галузі, зокрема щодо здоров'я. Але тільки за умови, якщо теоретичні знання вміло взаємодіють з практикою навчання, виховання та професійного розвитку, майбутній учитель може стати компетентним фахівцем.

Здоров'язбережувальна компетентність формується у процесі оволодіння учнів предметними компетенціями як соціально закріпленим результатом навчання, який презентовано в Державному стандарті освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура» та в Базовій навчальній програмі з цього предмета [2].

Метою освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура» є формування здоров'язбережувальної компетентності шляхом набуття учнями навичок збереження, зміцнення, використання здоров'я та дбайливого ставлення до нього, розвитку особистої фізичної культури. Для досягнення зазначеної мети передбачається виконання таких завдань:

- формування в учнів знань про здоров'я, здоровий спосіб життя, безпечну поведінку, фізичну культуру, фізичні вправи, взаємозв'язок організму людини з природним і соціальним оточенням;
- формування та розвиток навичок базових загальнорозвивальних рухових дій;
- розвиток в учнів активної мотивації щодо дбайливого ставлення до власного здоров'я і занять фізичною культурою, удосконалення фізичної, соціальної, психічної та духовної складових здоров'я;
- виховання в учнів потреби у здоров'ї, що є важливою життєвою цінністю, свідомого прагнення до ведення здорового способу життя; розвиток умінь самостійно приймати рішення щодо власних вчинків;
- набуття учнями власного здоров'язбережувального досвіду з урахуванням стану здоров'я;
- використання в повсякденному житті досвіду здоров'язбережувальної діяльності для власного здоров'я та здоров'я інших людей [4].

Зміст програми для кожного класу структурується за такими розділами: здоров'я людини; фізична складова здоров'я; соціальна складова здоров'я; психічна та духовна складові здоров'я.

У навчальних планах вищих педагогічних навчальних закладів передбачено дисципліну «Технології вивчення предметів в галузі «Здоров'я і фізична культура», спрямовану на забезпечення студентів знаннями із загальних питань навчання основ здоров'я молодших школярів і питань спеціальної методики початкової валеологічної освіти. Ця дисципліна належить до циклу дидактико-методичних, які разом з валеологією, педагогікою і психологією мають забезпечити професійну підготовку майбутнього вчителя відповідно до потреб початкової школи.

Мета навчального курсу – сформувати готовність студентів до виконання професійно-педагогічних функцій під час навчання молодших школярів основ здоров'я в умовах реального педагогічного процесу загальноосвітнього навчального закладу. Курс реалізується через систему лекцій, практичних і лабораторних занять, педагогічну практику, самостійну роботу студентів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент мусить знати: вимоги до валеологічної підготовки учнів за роками навчання; особливості календарно-

тематичного планування; основні засоби, методи й форми організації навчального процесу; загальні вимоги до усного й письмового мовлення та критерії оцінювання знань, умінь і навичок учнів; умови здоров'язбережувальної організації навчально-виховного процесу під час навчання; особливості розвитку розумових здібностей молодших школярів на уроках та в позаурочній діяльності; методика опрацювання основних тем відповідно за змістовими лініями Державного стандарту початкової загальної освіти освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура»; передовий педагогічний досвід учителів-практиків з проблем організації сучасного уроку основ здоров'я; загальні особливості використання сучасних навчальних технологій під час навчання основ здоров'я [2].

Засвоєння змісту програми курсу «Технології вивчення предметів в галузі «Здоров'я і фізична культура»» має стати чинником формування професійної майстерності майбутнього фахівця та оволодіння ним цілісною системою знань і навичок, зорієнтованою на формування в учнів здоров'язбережувальної компетентності. Зміст методико-валеологічних дисциплін у педагогічному ВНЗ відображено в навчальних посібниках, які потребують оновлення та вдосконалення.

На практичних заняттях студенти вчаться виконувати різноманітні методичні завдання – аналізувати програми, методичні посібники, підручники; складати завдання диференційованого характеру; добирати дидактичні ігри та ін. Також вони вчаться моделювати уроки основ здоров'я, підбирають наочні посібники. Крім того студенти обирають та аналізують найбільш ефективні методи і прийоми навчання й виховання учнів до кожного етапу уроку та складають індивідуальні картки, самостійні завдання, моделюють ігрові ситуації.

Важливу роль у підготовці майбутніх учителів відіграє педагогічна практика, оскільки безпосередньо сприяє формуванню практичних умінь і навичок для викладання основ здоров'я в початковій школі [4].

Організація самостійної роботи студентів передбачає виконання системи завдань дослідницького характеру, які сприяють оволодінню частковими і загальними питаннями методики викладання валеології. Слід урахувати поступовість формування умінь і навичок. Ми розрізняємо три рівні самостійної діяльності студентів – репродуктивний, реконструктивний і творчий. Самостійна робота є не тільки одним із способів здобуття знань, але й має велике виховне значення для формування рис особистості. Ми маємо підготувати студентів до постійної самоосвіти, що є необхідною складовою саморозвитку, яка приводить до вдалого формування здоров'язбережувальної компетентності учнів початкової школи.

Отже, у формуванні здорового способу життя пріоритетною має стати роль освітніх програм, спрямованих на збереження і зміцнення здоров'я студентів, формування активної мотивації піклування про власне здоров'я та здоров'я навколишніх. Добре організована пропаганда медичних і гігієнічних знань сприяє зниженню захворюваності, допомагає виховувати здорове, фізично міцне покоління. Професійна підготовка студентів до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів початкових класів є інтегративною якістю, що включає: психологічні якості; мотиви; професійні знання, уміння та навички; досвід особистості. Здоров'язбережувальна компетентність розглядається як особистісне утворення, що характеризує здатність учня актуалізувати, інтегрувати і застосовувати в реальній життєвій ситуації засвоєний у процесі навчання основ здоров'я досвід діяльності. Наявність базових знань, уміння організувати власну навчальну діяльність і позитивне ставлення студентів до вивчення дисциплін щодо здоров'язберігаючих технологій визначають умови для професійної підготовки та регулювання навчальної діяльності майбутнього вчителя початкової школи.

Перспективи подальших наукових розвідок щодо підготовки студентів до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів початкових класів вбачаємо в розробленні моделі цієї підготовки, в обґрунтуванні умов її ефективності, вивченні зарубіжного досвіду та ін.

Література:

1. Бібік Н. М. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти / Н. М. Бібік // Початкова школа. – 2010. – № 9. – С. 1-4.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 р. № 462 // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2011. – № 14/15. – С. 7-18.
3. Маркова В. Здоровий спосіб життя студентів / В. Маркова. – М. : Вища школа, 1998. – 198 с.
4. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. / [від. за вип. А. В. Лотоцька, Л. Ф. Щербакова]. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2012. – 392 с.
5. Омельченко Л. П. Здоров'ятворча педагогіка / Л. П. Омельченко, О. В. Омельченко. – Х. : Основа, 2008. – 205 с.

Подмурняк А. А.

ПОДГОТОВКА СТУДЕНТОВ К ФОРМИРОВАНИЮ ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩЕЙ
КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

В статье раскрыты актуальные проблемы подготовки студентов к формированию здоровьесберегающей компетентности учащихся начальных классов. Показано значение здорового образа жизни студенческой молодежи, основные направления ее решения, в частности привлечение их к занятиям физической культурой, режим труда, питание и т.п. Акцентировано на подготовке учителей начальной школы к формированию в учащихся предметных компетенций образовательной отрасли «Здоровье и физическая культура», к реализации их основных задач. Обращено внимание на изучение учебной дисциплины «Технологии изучения предметов в отрасли «Здоровье и физическая культура», направленной на обеспечение студентов знаниями общих вопросов обучения основ здоровья младших школьников. Освещены цель, содержание, особенности работы и педагогической практики по предмету. Указано, что наличие базовых знаний у студентов определяют условия эффективной профессиональной деятельности.

Ключевые слова: студент высшего учебного заведения, здоровьесберегающая компетентность учащихся начальных классов, учебная дисциплина «Технологии изучения предметов в отрасли «Здоровье и физическая культура», пути реализации учебной дисциплины.

Pidmurniak O. O.

PREPARATION OF STUDENTS TO THE FORMATION
OF HEALTH PRESERVING COMPETENCE OF PRIMARY SCHOOL PUPILS

The article deals with the urgent problems of preparation of students to the formation of health preserving competence of primary school pupils. The importance of students' healthy lifestyle, the main directions of this problem solving including engaging them in the physical culture, work and nutrition schedule has been shown in the article.

The attention is focused on the preparation of primary school teachers to the forming pupils' subject competences of the education sphere «Health and Physical Culture», realization of their basic tasks. It is accentuated on the study of the discipline «Technologies of Teaching Subjects in the Sphere of «Health and Physical Culture», aimed at providing students with knowledge on general issues of teaching the basics of primary school children's health.

The objective, content, peculiarities of work and pedagogical practice on the subject have been found out. It is mentioned that availability of students' basic knowledge determines the conditions for effective professional activity. The role of educational programs aimed at the preservation and strengthening of students' health, formation of an active motivation to care for their own health and the health of others should be prior in the formation of the healthy lifestyle. Well-organized promotion of medical and hygiene knowledge contributes to the reduction of morbidity, helps to raise a healthy, physically strong generation.

Students' professional training to the forming health preserving competence of primary school students is an integrative quality, which includes: psychological traits; motives; professional knowledge, abilities and skills; personal experience.

Health preserving competence is regarded as personal formation, which characterizes pupils' ability to actualize, integrate and apply in real life situations obtained in the process of study basics of health, experience of activity.

It is highlighted that the conditions for professional training and regulation of educational activity of the future primary school teacher are the availability of basic knowledge, the ability to organize own educational activity, positive attitude of students to study subjects.

Key words: student of higher educational institution, health preserving competence of primary school pupils, educational discipline «Technologies of Teaching Subjects in the Sphere of «Health and Physical Culture», ways of discipline realization.

УДК 378.018.43

Plakhotnik O. V., Kondratiuk A. L.*

DESIGNING OF THE METHODOICAL SYSTEM OF THE TEACHER-TUTOR ON THE BASIS OF DISTANCE LEARNING

The problem of designing the methodical system of the teacher-tutor in distance learning system is considered in the article. The essence of the pedagogical position of teacher-tutor in the educational process of higher educational institutions was identified as a result of theoretical analysis of scientific and educational literature. It has been found that the methodical system of the teacher-tutor consists of a set of interrelated components: the objectives, teaching style of the teacher-tutor and the organizational forms necessary for the creation of a consistent and purposeful pedagogical influence on the formation and development of individual psychological and professional qualities of the future specialist and the implementation of the educational process in educational establishments.

Key words: methodical system, teacher-tutor, distance learning, competence, higher education institution.

The formation of Ukraine as a sovereign and legal state is associated with the formation of the national elite – a new generation of higher education graduates. The European integration processes in the educational sphere determine the priorities of modern native system of higher professional education for the training of highly skilled pedagogical staff of a new generation, which is, as stated in the Law of Ukraine «On Higher Education», able to independently and responsibly design and implement their own educational route of personal and professional mobility.

The attempts to expand the content of modern teacher-scientists' activities, to view the range of their functions in higher education are natural and positive phenomena, which ensured the transition of educational systems in democratic countries to a new educational paradigm – the implementation of student-centered training in high school. This causes a change of personal-professional role and status of modern university teacher, whose work requires relatively new to the domestic realities dimension – the tutorship.

In the framework of the traditional educational process the main part of the providing of high learning efficiency is the teacher whose work has a high social value. Modern reforms in education, associated with the implementation of the Bologna system, require an expansion of the functional roles of the teacher, therefore, a new pedagogical position – the tutorship.

Based on the scientific foundation in the field of educational activities of a tutor, it should be noted that it has significantly enriched in recent years (A. Aleksyuk, N. Bernstein, M. Goncharov, T. Ilyina, T. Kovaleva, Y. Turchaninova, V. Slobodchikov, P. Shchedrovitsky etc.).

The study and generalization of scientific achievements demonstrate an ambiguous interpretation of personal and professional appointment of a tutor taking into account domestic

*© Plakhotnik O. V., Kondratiuk A. L.